

Верховний
Суд

Захист прав дитини та врахування думки дитини при розгляді справи на підставі Гаазької Конвенції 1980 року

Білоконь Олена
Суддя КЦС ВС, к.ю.н

Надання безоплатної правничої допомоги
у цивільно-правових транскордонних
спорах з міжнародного викрадення дітей

Всі рішення щодо дітей мають ухвалюватися в їх найкращих інтересах

В усіх діях щодо дітей незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватним установами, чи займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, **першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.**

Стаття 3 Конвенції про права дитини

Принцип додержання найкращих інтересів дітей також закладено і в Гаазькій Конвенції 1980 року.

Постанова ВП ВС від 13 квітня 2021 року, справа № 2-37/12

Шляхи визначення найкращих інтересів дітей

У найкращих інтересах дитини:

- зберегти її зв'язки із сім'єю, якщо сімейне оточення не є особливо непридатним та неблагополучним;
- забезпечити її розвиток у безпечному , спокійному , стійкому середовищі.

Інтереси дітей можуть переважати інтереси батьків.

Враховуються: захист і безпека дитини, вразливе положення, її вік, стан здоров'я, право на освіту , **індивідуальність дитини та її погляди.**

Постанова ВС від 04 серпня 2021 року, справа № 654/4307/19

З'ясування думки дитини – один із способів визначення найкращих інтересів дитини при вирішенні питання її повернення в країну постійного місця проживання

Право дитини, здатної сформулювати власні погляди, вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що її стосуються.

Стаття 12 Конвенції про права дитини

Саме на суди України як суди вирішення справи по суті покладається обов'язок щодо заслуховування думки дитини та надання їй мотивованої правової оцінки

Постанова ВС від 766/7657/20 від 19 травня 2021 року

Думка дитини щодо її повернення в розрізі Гаазької Конвенції 1980 року

Конвенція (статті 13, 20) передбачає винятки , за яких уповноважений орган може відмовити у поверненні дитини, один з них:

якщо судовий або адміністративний орган виявить, що дитина заперечує проти повернення і досягла такого віку і зрілості , при якому слід брати до уваги її думку
Стаття 13 Конвенції

Неповернення дитини до країни проживання іноді може бути виправданим в силу об'єктивних причин, як відповідають інтересам дитини, на які вказують передбачені у Конвенції виключення, зокрема у випадку серйозного ризику того що повернення дитини завдасть їй фізичної чи психічної шкоди

Постанова ВП ВС від 13 квітня 2021 року, справа № 2-37/12

Судова практика застосування ч.3 ст. 13 Конвенції

.... відмова взяти до уваги заперечення щодо повернення, які можуть підпадати під дію статті 13 Гаазької конвенції 1980 року, так і недостатнє наведення підстав у рішенні про відхилення таких заперечень суперечитимуть вимогам статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також намірам та меті Гаазької конвенції 1980 року загалом

Постанова ВС 03 березня 2021 року, справа № 461/9257/19

...підстави для відмови у поверненні дитини підлягають оцінці у сукупності з дотриманням найкращих інтересів дитини... **оцінкою думки дитини, якщо вона досягла такого віку й рівня зрілості**, оцінкою сімейної ситуації загалом, проведенням збалансованого та розумного зважування інтересів учасників справи

Постанова ВС від 16 листопада 2022 року у справі 953/6251/21

Способи з'ясування думки дитини

Інтерв'ю і покази у дітей повинні брати, наскільки це можливо,спеціально підготовлені спеціалісти. Необхідно докласти усіх можливих зусиль для збирання свідчень дітей у на більш сприятливому оточенні і умовах, що ураховують їхній вік, рівень зрілості і розуміння і будь-які труднощі у спілкуванні , які вони можуть мати.

*Пункт 64 Керівних принципів Комітету Ради Європи
щодо судочинства, дружнього до дитини*

Судова практика з'ясування думки дитини

- у спілкуванні з психологом, який спеціалізується на дослідженні думки дитини та особливостей її сімейного та соціального оточення

Постанова ВС від 25 вересня 2024 року № 522/10087/23

- у письмових доказах (висновках органів опіки та піклування, спеціалістів тощо);
- електронних доказах (відео-, аудіоматеріалах);
- висновках психологічної експертизи;
- показаннях самої дитини, присутньої в залі судового засідання або з використанням режиму відеоконференції.

Постанова ВС від 16 лютого 2024 року № 465/522/10087/23

Вік та зрілість дитини є ключовими факторами при розгляді її заперечень щодо повернення

... малий вік дитини (на той час їй було близько 4 років) не дозволив їй законно висловити свою перевагу щодо місця проживання ...

Рішення ЄСПЛ «Х проти Латвії», 2013 рік

Вік дітей до 5 років... відсутні підстави стверджувати, що дитина досягла такого віку і зрілості, при якому необхідно брати до увагу її думку

Постанови ВС від 31 серпня 2022 року у справі 683/1084/21
від 16 листопада 2022 року у справі 953/6251/21

Судова практика, де було враховано думку дитини щодо повернення в країну постійного проживання

Суди враховували:

вік дітей (від 7 до 13 років),

яким чином висловлена думка дитини,

аналізували пояснення дитини разом з іншими обставинами справи

Постанови ВС від 25 вересня 2024 року № 522/10087/23
від 20 січня 2021 року № 754/11869/19
від 04 грудня 2019 року № 344/6360/17

Оцінка думки дитини щодо її повернення в розрізі Гаазької Конвенції 1980 року

.... хоча погляди дітей повинні братися до уваги, їхня незгода не обов'язково є перешкодою для їхнього повернення

Рішення ЄСПЛ *«Ро та інші проти Франції»*

висновокпро те, що Гаазька конвенція не надає дитині можливості вільно обирати місце проживання, не був свавільним або необґрунтованим.

Рішення ЄСПЛ [«Руйлер проти Швейцарії»](#)

Замість висновку

Думка дитини є важливим, але не єдиним фактором при вирішенні питання про повернення дитини за Гаазькою Конвенцією, оскільки враховуються найкращі інтереси дитини у всіх аспектах.

Думка дитини може мати вирішальне значення якщо вона зріла, незалежна від впливу батьків, відібрана спеціально підготовленими спеціалістами у найбільш сприятливому для дітей оточенні.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!